

1. Bitwa polsko-polska pod Krotoszynem

Krótką historią bitwy pod Krotoszynem, która miała miejsce 28 czerwca 1712 r. Udział w niej wzięli stronnicy Stanisława Leszczyńskiego oraz Augusta II.

Geneza konfliktu

W 1700 r. wybuchła wojna północna (niekiedy zwana trzecią lub wielką). Po jednej stronie stanęła Rosja, Saksonia i Dania. Po drugiej Szwecja. Do Szwecji w końcowym etapie dołączyła Turcja oraz Wojsko Zaporoskie, czyli Kozacy, do strony rosyjskiej (po której to stronie walczyła też Rzeczpospolita za sprawą swojego króla, będącego jednocześnie księciem-elektorem Saksonii) Prusy i Hanower. 4 lata później kraj został zalany wojskami szwedzkimi. Wówczas zawiązała się konfederacja warszawska pod przywództwem prymasa Michała Radziejewskiego, wymierzona w króla polskiego (i elektora saskiego) Augusta II. Wtedy to na króla Polski został wybrany Stanisław Leszczyński. W kraju szlachta była podzielona. Do 1709 r. przewaga była po stronie Szwedów, kiedy to w tym roku król Szwecji Karol XII przegrał bitwę pod Połtawą (Ukraina). Walki trwały jeszcze jakiś czas m.in. w Wielkopolsce, gdzie Józef Potocki prowadził wojnę partyzancką i musiał przedostać się na tereny Wołoszczyzny (ob. tereny Mołdawii i Rumunii). Ostatecznie wojna zakończyła się w 1721 r.

Epilog Połtawy

W maju 1712 starosta rawski Jan Grudziński h. Grzymała, zwolennik Leszczyńskiego, przedarł się z Wołoszczyzny. Pokonał on rosyjskiego generała Riodona Christianowicza Baura pod Pyzdrami i ruszył uwolnić szwedzkiego generała Magnusa, który po nieudanej wyprawie do Holsztynu został uwięziony przez Duńczyków. Jego wojska zostały zatrzymane pod Krotoszynem przez wojska polsko-rosyjskie.

Bitwa pod Krotoszynem

26 czerwca 1712 r. Grudziński znalazł bród Prośny na wysokości wsi Grodzisk. Nie spodziewał się spotkać jazdy regimentarza Franciszka Brzechowskiego h. Pomian. Brzechowski razem z Baurem (zwolennicy Augusta II) chcieli ustawić zaporę na rzece Barycz. Grudziński nie mógł się przedrzeć przez granicę śląską. Jeden z oddziałów zostawił w Chocz, drugi zaś w Pleszewie, a na miejsce postoju swych wojsk wybrał wieś Kuczków, na południe od Pleszewa. Rankiem 28 czerwca dotarła do niego partia (wojsko) Urbanowicza i razem ruszyli przez Bronów, Korytnicę i Orpiszew do przedmieść Krotoszyna. Obóz wojskowy utworzono we wsi Konarzew, osłaniając go licznymi podjazdami. Regimentarz Brzechowski ruszył z Jedlca i zajął pozycję w lasach na południe i wschód od Krotoszyna. Sama bitwa rozegrała się między Salnią a Szczerkowem. Grudziński zgromadził 30 chorągwi, czyli 4000 polskich kawalerzystów i 2000 Kozaków. W Pleszewie zostawił 300 Tatarów, którzy mieli utrzymywać łączność z rajtarią szwedzką w liczbie 200 żołnierzy. Grudziński miał w swym oddziale wiele wybitnej szlachty, m.in. Krzysztofa Urbanowicza, pisarza koronnego Mikołaja

Dwie bitwy pod Krotoszynem

Wpisany przez Łukasz Cichy

czwartek, 09 sierpnia 2012 18:56 - Poprawiony wtorek, 25 grudnia 2012 12:09

Potockiego, Chryzostoma Doprowskiego, Mikołaja Sołtyka i Jana Zagwoyskiego. Brzuchowski posiadał ok. 5000 żołnierzy, w 72 chorągwiach oraz ok. 700 jazdy saskiej pod dowództwem generała-majora Riodona Christianowicza Baura, w 13 szwadronach.

Przebieg bitwy

Brzuchowski ustawił swoje wojska w dwie linie: jazda pancerna w centrum chroniona była przez jazdę lekką na skrzydłach. Na swoją siedzibę wybrał Smoszew. Wydzielił on oddział w sile 1000 żołnierzy pod dowództwem porucznika Kwaśniewskiego. Miał on za zadanie wykonać rozpoznanie bojem. Jazda Grudzińskiego została szybko zaalarmowana i odparła atak. Grudziński szybko ustawił szyk swoich wojsk między Salnią a Szczerkowem. Widząc wojska Brzuchowskiego, Grudziński i Potocki przekazali wojsko Sołtykowi, a sami opuścili obóz. Sołtyk podjął pertraktacje z wrogiem. Początkowo miały one przynieść zamierzony rezultat. Jedną z kwestii dotyczyła rozbrojenia Kozaków, którzy buntowali się przeciwko temu. Doszło do walki i oddziały Sołtykowskie zmuszone zostały do ucieczki. Jednak większość poddała się. Jazda rosyjska ze Zdun i Baszkowa ruszyła w pościg za uciekającymi wojskami kozacko-polskimi. Wojskiem w Zdunach dowodził generał Antoni Jeżewski. Dołączyli do niego żołnierze Brzuchowskiego i zapewne stacjonujący w Zdunach saski garnizon generała Mikołaja Zejdlica. Ze Zdun Brzuchowski wysłał oddziały na Śląsk w celu uchwycenia zwolenników Leszczyńskiego. Strat poniesionych w bitwie pod Krotoszynem nie znamy. Wiadomo tylko, że najwięcej było poległych Rosjan i Kozaków. Zabitych pochowano za miastem w kierunku dróg na Rawicz i Zduny, gdzie w końcu XIX w. miejscowa ludność znalazła dwa kopce.

Zakończenie

Wojska rosyjskie spaliły Krotoszyn we wrześniu 1712 r. Niedługo do Krotoszyna powrócił stronnik Augusta II, właściciel miasta Franciszek Gałęcki, który zastał tu ogromne zniszczenia i długi. Umierając w 1717 r. zostawił majątek córce Zofii. Ta musiała sprzedać go Józefowi Potockiemu, dawnemu stronnikowi Leszczyńskiego. Grudziński, stronnik Leszczyńskiego, walczył jeszcze w czerwcu i lipcu pod Częstochową, jednak wojska Leszczyńskiego jeszcze latem zmuszone zostały do poddania się lub wycofania. Mikołaj Potocki został natomiast pobity pod koniec czerwca w bitwie pod Wrześnią przez regimentarza Włodzimierza Dołgorukiego. Leszczyński swe dobra (Zduny, Kobylin, Leszno i Rydzynę) sprzedał nieślubnemu synowi Augusta II, księciu Aleksandrowi Sułkowskiemu, który wprowadził do miasta wojska saskie.

Bibliografia

Krotoszyn, Tom II – Historia (praca zbiorowa), TMiBZK, Poznań 1996

K. Jarochowski, *Z czasów saskich spraw wewnętrznych polityki i wojny*, Poznań 1886

Алекса́ндр Алекса́ндрович По́ловцов, *Русский биографический словарь*, tom 25, Moskwa 1909

B. Dybaś (red.), *Zagon kawaleryjski Jana Grudzińskiego w 1712 roku*, Toruń 2007

wikipedia.ru

2. Jechał Drewicz raz przez Zduny...

Krótką historią Iwana Drewicza, rosyjskiego dowódcy o pruskich korzeniach, który pobiwszy jeden z oddziałów konfederatów barskich gonił ich aż do granicy pruskiej, po czym spacyfikował w lasach pomiędzy Zdunami a Cieszkowem.

Kim był?

Iwan/Jan/Johann Drewicz lub Drewitz (wł., niem. Johann von Drewitz/ros. Иван Григорьевич Древиц) urodził się w 1733 r. (źródła rosyjskie mówią o 1739 r.) w Dreźnie. W czasie wojny siedmioletniej walczył jako kapitan piechoty Prus, skąd zdezerterował w szeregi Rosjan. Tam otrzymał stopień majora. W lutym dowodził pułkiem wojsk rosyjskich w korpusie interwencyjnym generała Piotra Kreczetnikowa, który wkroczył w granice Rzeczypospolitej w celu stłumienia konfederacji barskiej. W tym samym roku walczył z konfederatami pod Zdunami i Krotoszynem, co szerzej opisujemy poniżej. Dnia 19 marca 1769 r. na czele wojsk kozackich pobił wojska konfederackie Ignacego Malczewskiego, które schroniły się w Pakości pod Inowrocławiem. Kozacy Drewicza wpadli do Pakości, w której właśnie odbywała się msza. Zabili 200 osób, biorąc stu jeńców. Tych, którym udało się uciec, dopadli pod Notecią. Zakłuli lub utopili wówczas 97 osób. 25 maja 1769 r. w Brzeżanach Drewicz spacyfikował 300 osób, ale wziął stu jeńców. Jesienią wojska Drewicza ponownie nawiedziły Krotoszyn, Zduny i Kobylin w poszukiwaniu konfederatów. Później nasz bohater został awansowany do stopnia pułkownika. 14 lutego 1770 r. otrzymał order św. Jerzego III klasy. W styczniu 1771 rozpoczął oblężenie Jasnej Góry, której jednak nie udało mu się zdobyć. W 1772 dowodził oblężeniem klasztoru Karmelitów Bosych w Zagórzu, które było ostatnią bitwą konfederacji barskiej. Po licznych grabieżach i mordach został mianowany brygadierem i udał się w 1774 r. na Ukrainę. Tam otrzymał jeszcze stopień generała-majora oraz szereg majątków skonfiskowanych konfederatom. Rosyjskie źródła podają jako datę jego śmierci 1783 r. Wszystkie źródła zgodnie podkreślają jego okrucieństwo. Naczelnym dowódcą rosyjskim, feldmarszałek Suworow określił jego okrucieństwa w Polsce, jako: *варварские времена* – epokę barbarzyństwa, a jego żołnierzy jako:

трусливой сволочью

, czyli

tchórzliwe szumowiny

. Napisał w swoich notatkach:

Мсье Древиц хвастает, что служил у пруссаков, а я хвастаю, что всегда колотил их

, czyli

Gdy Monsieur Drewicz chwalił się, że walczył w armii pruskiej, ja chwalilem się, że ich pokonałem

. W czasie konfederacji powstała anonimowa pieśń pt.

Jedzie Drewicz, jedzie

.

Bitwy z czasów konfederacji barskiej stoczone na naszej ziemi

Ruch konfederacki w Wielkopolsce zaczął się w maju 1768 r. Pierwszym organizatorem wojsk był Wojciech Rydzyński, związany w wielkopolską magnaterią (rodzinami Mniszchów i Sapiechów). Jego oddział nosił nazwę *Partia Wielkopolska*. Już 11 czerwca 1768 r. wyruszył z Międzyrzecza przez Kościan, Krotoszyn i Odolanów w kierunku Częstochowy celem

przyłączenia do siebie oddziału dragonów w sile 150 szabel. W Choczu dogonił ich Konstantinow, carski podpułkownik, ze swym oddziałem. Rydzyński, widząc jego przewagę, nie stawiał mu czoła, lecz zdecydował się na odwrót. Jednak 12 czerwca wieczorem wojska konfederackie stoczyły potyczkę z oddziałem rosyjskim pod Raszkowem, w której odniosły zwycięstwo. Ruszyli na Odolanów. Tam dołączył do nich oddział Joachima Potockiego. Konfederaci w sile 600 osób ruszyli na Rawicz i Rydzynę, by tam połączyć się z milicją Sułkowskich w sile 500 ludzi. Rankiem 14 czerwca dogonił ich major Drewicz w sile 1500 ludzi, który przyszedł z pomocą Konstantinowi. Mimo wyższego stopnia Konstantinowa, wojskami dowodził Drewicz. Polacy widząc klęskę rozpoczęli gwałtowny odwrót do granicy z Prusami, która była za Zdunami. W Cieszkowie znajdował się majątek księżnej Katarzyny z domu Sapiehów, która sprzyjała konfederatom. W Zdunach nieoczekiwanie drogę zagrodzili im mieszkańcy niemieccy, barykadując drogę wozami. Drewicz dogonił Polaków, wobec czego stawili oni zacięty opór, tracąc mnóstwo żołnierzy. Niedobitki przedostały się przez barykady od wschodu w kierunku Cieszkowa, lecz na górze w lesie dopadli ich Rosjanie i spacyfikowali. Dziś górka ta określana jest mianem

harcerskiej

, a las nosił nazwę

Schinder

, obecnie

Sindry

. Znajdąc majora Jana Drewicza zapewne wielu bezbronných jeńców zabito. Niewielu dostało się do niewoli.

Konfederacja barska trwała jeszcze 4 lata. Wkrótce w Wielkopolsce odżył ruch konfederacki. W Poznaniu powstała Izba Konsyliarzowa, porównywana do samodzielnego rządu. Izba pozwoliła na pobór, dzięki czemu Zduny mogły wysłać 100-osobowy oddział. Konfederacja upadła w 1772 r. W tym samym roku do kilku miast Wielkopolski wkroczyły wojska pruskie, przeprowadzając I rozbiór Polski. 23 stycznia 1793 r. Wielkopolska oficjalnie znalazła się pod panowaniem pruskim. W granice polskie powróciła dopiero na początku 1919 r. (Zduny dopiero na początku 1920 r.).

Bibliografia

Воспоминания ГЕНЕРАЛ-ФЕЛДМАРШАЛА КНЯЗЯ А. А. ПРОЗОРОВСКОГО 1769-1776 (Wspomnienia Generała-Feldmarszałka księcia A.(leksandra) A(leksandrowicza)

Prozorowskiego 1769-1776

)

W. Szczygielski, *Konfederacja Barska w Wielkopolsce 1768-1770*, Warszawa 1970

Rocznik Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Historycznego (praca zbiorowa), Łódź 1930

G. Kryg, K. Grobelny, *Dzieje Zdun – Historia*, Zduny 1994

groby.radaopwim.gov.pl

wikipedia.ru, wikipedia.pl, wikipedia.fr

paluki.tygodnik.pl

gazetacz.com.pl

Autor: Łukasz Cichy

Dwie bitwy pod Krotoszynem

Wpisany przez Łukasz Cichy

czwartek, 09 sierpnia 2012 18:56 - Poprawiony wtorek, 25 grudnia 2012 12:09

Opublikowano 09.08.2012 r.